

MISTER VORKY 10: FILM I 21 VEK

Stigli smo i do jubilarnog desetog izdanja festivala Mister Vorky. Manifestacija koja je počela kao festival jednogminutnog filma, pa je potom prerasla u festival jednogminutnog i kratkog filma (do 25. min) sada nosi ime *Mister Vorky: Međunarodni festival filmske umetnosti*. Pored pomenutih kratkometražnih programa, novina je to da će selektor Milan Milosavljević u posebnoj selekciji ove i svake naredne godine predstaviti po jedno novije dugometražno ostvarenje nekog od aktuelnih evropskih autora. Pošto se i sam Slavko Vorkapić svakako nije bavio samo kratkom formom, odlučili smo da i celovečernja ostvarenja postanu deo zvaničnog programa ovog festivala.

Temu ovogodišnjeg festivala naslovili smo *Film i 21 vek*, naziv koji sem što generalno upućuje na tumačenje sedme umetnosti u tekućem veku, takođe obuhvata i istoriju ovog festivala koji potiče od 2013. a čiji koreni datiraju još od 2005, kada su Dragan Cakić i Milan Milosavljević došli na ideju o osnivanju *Vorky Team*-a, udruženja i produkcije koja ne samo što obnavlja sećanje na Slavka Vorkapića, već i nastavlja kinematografsku misiju čuvenog montažera i reditelja na polju razvoja modernog filmskog jezika na koji je uticao kako u Americi tako i na prostoru bivše Jugoslavije.

Iako je živeo u prošlom veku Vorkapićeve avangardne ideje očigledno su uticale na mnoge autore rođene posle njega. Pored

činjenice da je sa svojim filmom *Život i smrt holivudskog statiste 9413* bio prvi američki autor koji je pripadao pokretu ekspresionizma, njegovo tumačenje odnosa svetlosti i pokreta putem istraživanja pojma *filmske kinestezije* (čime se kao profesor i filmolog bavio drugom polovinom prošlog veka), a posebno vezama pokretnih slika sa muzičkom i plesnom umetnošću, prethodilo je mnogim kako komercijalnim tako i alternativnim programima sa kraja prošlog i početkom novog milenijuma. Kinestetično-koreografska režija spotova prisutna u okviru TV programa prošlog veka, u dvadeset prvom zastupljena je u okviru novog tipa festivala posvećenih plesnom filmu, a mnoga ostvarenja sa tih festivala redovno su zastupljena u takmičarskoj selekciji “Vorkija”.

Pored uticaja na režiju modernih muzičkih i plesnih spotova, Vorkapić je predvideo inovacije u programima koji beleže veću brzinu zbivanja, poput sportskih - što se posebno vidi u direktnim prenosima trka Formule jedan. Po M. Novoviću iz teksta *Kinestezija: opšti aspekti o kretanjima subjekta na filmu i uticaj psihomotorne funkcije na čoveka*, moderna TV opcija *onboard view* predstavlja mogućnost da trku posmatramo iz perspektive vozača i da prostor staze sagledamo sa kamere koja je u pokretu. Ova inovacija povezana je sa Vorkapićevom teorijom pokreta po kojoj gledalac zahvaljujući posebnoj vrsti montaže i audio-grafičke realizacije *svedoči o svojevrsnoj sinesteziji slike i zvuka u predstavi događaja* (M. Novović). Uz *highlights* i *slow motion* efekte, u kojima se informacije o

prikazanom događaju dopunjavaju detaljnim opisom kretanja aktera u njemu, pomenute opcije nadovezuju se na pojam kinestezije baš onako kako ga je Vorkapić definisao. (Novović spominje i *bullet time* efekat, koji se u ovom veku koristi za koreografske scene borilačkih veština u savremenim akcionim filmovima (*Kuća letećih bodeža*, *Pritajeni tigar*, *skriveni zmaj*) kao i serijalu *Matriks*, gde u realizaciji stilizovanog pokreta aktera u sceni primećujemo uglove kamere koji su inače nevidljivi oku i koji opravdavaju logiku nepostojećih prirodnih zakona upravo na način koji bi se Vorkapiću danas po svojoj kinestetičkoj prirodi verovatno dopao).

Što se igranih TV programa tiče, imajući u vidu ekspanziju kablovskih TV serija koje po željenom efektu ističu peripetijska svojstva dramske fikcije (određena kombinacijom vizuelno statične režije i narativno dinamične dramaturgije), treba reći da su takvi medijski izrazi sasvim različiti od Vorkapićevih kinestetičkih principa. Ali takođe treba imati u vidu da su Vorkijeve ideje pre svega i uvek bile dinamičke prirode čak i onda kada po svojoj strukturi nisu bile kinestetične. Osobnost njegovog profesionalnog identiteta nalazila se u činjenici da se on nalazio u autorskoj manjini bez obzira da li se u datom trenutku bavio avangardnim ili konvencionalnim filmskim pripovedanjem. Takva promenljiva autorska pozicija ukazuje na svojevrsnu Vorkapićevu **sociologiju pokreta** koja se ne odnosi samo na film već i na transformativno svojstvo pojma kulturne percepcije kao kategorije od najšireg društvenog značaja.

U veku u kome kult bioskopskog filma kao da gubi na ekskluzivnosti kakvu je ranije posedovao, aktuelnost TV serija u kojima se vizuelno svedeni rakordni sistem vraća u modu dramskog snimanja, upućuje na zapažanje po kome scenaristička **orijentacija u vremenu** postaje traženije medijsko svojstvo od montažno-rediteljske **orijentacije u filmskom prostoru**.

Literarna, i u osnovi realistična struktura, koja putem igranih serija opisuje preokrete u statusnoj determinaciji likova, ujedno predstavlja simbolički proces u kome prizori socijalne pokretljivosti (kakve je i Vorkapić opisivao u svojim igranim filmovima) utiču na promene individualne percepcije prilikom praćenja i memorisanja kontinuiteta dramskog vremena.

Jubilarno izdanje Mister Vorkija, kruna desetogodišnjeg procesa koji je počeo kao festival najkraćeg filma a sada u Rumi okuplja autore i publiku svih vrsta sedme umetnosti, pokazuje da se kreativne investicije u vremenu mogu isplatiti svim autorima koji putem svog dela otkrivaju nekakav društveni, kulturni ili scenski pokret. Upravo zato i mi, članovi Vorki tima posle decenije ovog festivala, prepoznati smo od savremene publike kao pripadnici najvećeg umetničkog pokreta Slavka Vorkapića u dvadeset prvom veku. Druga sezona počinje.